

Abstract. *NAZARENKO Halina Anatolyivna. Modern approaches to the formation of the authenticity of children early preschool.*

Introduction. *Modernization of the Ukrainian system of education requires adjusting the content of preschool education on the basis of recognition of the value of preschool children, preserving the child's subculture, creating favourable conditions for the formation of the pre-schooler's individual maturity, taking into account the individual personal experience of the child. This principle actualizes the problem of creating the authenticity of preschool aged children.*

The purpose of the article is to highlight the peculiarities of the implementation of personally oriented and subject-activity methodological approaches to the formation of the authenticity of children of senior preschool age.

Results. *The author interprets authenticity as the ability of a growing person to live in harmony with his or her inner world, to act to act without betraying his or her own true selfness. In preschool childhood the formation of the individual's identity just begins and has its own peculiarities.*

The educational process in the preschool education institution should ensure the formation of ideas about the existence of their inner world (own thoughts, feelings, desires, attitudes) in children, awareness of their preferences and interests. Under such conditions, the child of the preschool age will be guided by his basic emotions and feelings, will know what he wants (or does not want), and can justify his attitude to himself, other people, life events and environmental events.

Conclusions. *The effectiveness of the process of formation of the authenticity of preschool children is ensured by the implementation of personally oriented and subject and activity approaches based on recognition of the dignity of the child, the uniqueness of his personality, his right to free development and manifestation of personal abilities, the affirmation of the child's value, his freedom to choose personal experience, development of personal qualities in the process of knowledge, communication and activities.*

Key words: *authenticity; pre-schooler; educational process; personally oriented approach; subject and activity approach; content of preschool education; children's subculture; development; abilities.*

*Одержано редакцією 11.01.2018
Прийнято до публікації 17.01.2018*

УДК 373.31 (045)

НІНОВА Тетяна Степанівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна
e-mail: ninova@ukr.net

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Анотація. *Розглянуто питання про необхідність, на сучасному етапі розвитку освіти, удосконалення методичних підходів до формування навчально-дослідницьких умінь учнів початкової школи. Проведено аналіз понять «навчально-дослідницька діяльність», «пізнавальна самостійність», «дослідницькі компетенції». Визначена послідовність методичних прийомів поетапного формування навчально-дослідницьких умінь в учнів 1-4-х класів. Запропонована методика ознайомленні учнів з елементами наукового дослідження і формування вміння його проведення при вивченні навчального предмету «Природознавство».*

Ключові слова: *навчально-дослідницька діяльність; пізнавальна самостійність; дослідницькі компетенції; етапи навчально-дослідницької діяльності; навчально-дослідницькі вміння; методичний підхід; початкова школа; природознавство.*

Постановка проблеми. Гуманістична парадигма ініціювала застосування особистісно-діяльнісного підходу в навчанні. Дослідницький метод у порівнянні з іншими дидактичними методами є вищим етапом процесу пізнання, який зумовлює формування мислення учнів, дає можливість розвинути їхні творчі здібності, виховує ініціативу і самостійність у навчанні.

Сучасний етап розвитку національної освіти характеризується посиленням уваги до питань формування дослідницьких умінь учнів початкової школи, створення відповідних умов для реалізації особистого інтелектуального і творчого потенціалу розвитку дітей [1]. Гуманістичні пріоритети ґрунтуються на унікальності особистості, створенні умов для розвитку і реалізації здібностей кожної дитини шляхом її залучення до дослідницької діяльності, навички даної діяльності повинні бути закладені в початковій школі.

Залучення дітей до науково-дослідної та проектної діяльності на ранній стадії загальної освіти дозволяє виявити, а надалі й розвинути їхні інтелектуальні та творчі здібності. Діти молодшого шкільного віку за природою є дослідниками і зі значним інтересом беруть участь у різноманітних дослідницьких проектах. У той самий час, результативність досліджень і набуття учнями навичок дослідницької діяльності багато в чому залежить від умінь організації даного процесу вчителем. Завдання вчителя – створити такі педагогічні умови, які б сприяли поступовому розвитку в учнів самостійності й системності мислення, знань правил проведення досліджень, творчого підходу до справи в залежності від віку, сформованості психічних процесів і рівня набутих знань.

Аналіз останніх публікацій. Сучасний підхід до освітнього процесу початкової школи передбачає не лише навчальні й виховні функції вчителя, але й стимулювання прагнення учнів до саморозвитку, створення умов їхнього самовдосконалення. У зв'язку з цим перед учителем стоїть проблема вибору ефективних методів організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів, яка забезпечить стимулювання до самостійного пізнання та практичної освітньої діяльності учнів.

Основою поняття «навчально-дослідницька діяльність» слугують праці П. Гальперина, В. Давидова, Н. Талізінної, А. Маркової, у яких розглянуто освітню діяльність, її функції й структуру. Особливості організації навчально-дослідницької діяльності молодших школярів досліджували В. Андреев, Т. Байбара, Н. Бібік, В. Давидов, О. Долян, О. Савенков, Я. Кодлюк, А. Леонтович, М. Маркова, Т. Мієр, О. Обухов, М. Олексієв, В. Паламарчук, З. Плохій, О. Савченко, О. Савенков, Т. Чернецька, Л. Фоміна та ін.

Термін «дослідницьке навчання» М. Кларін [2] розглядає як організований і керований учителем процес, для здійснення якого учень ставиться в ситуацію, коли дитина самостійно вирішує пізнавальну проблему. О. Савенков зазначає, що дослідницьке навчання побудоване на основі природного прагнення дитини до самостійного вивчення навколишнього середовища та відзначає, що головною метою дослідницького методу є формування в учнів здатності до самостійного, творчого оволодіння новими способами діяльності в будь-якій сфері людської культури [3, с. 5–6].

Глибокі дослідження Т. Мієр у даному напрямі привели до такого визначення: «навчально-дослідницька діяльність є видом навчальної діяльності, яка здійснюється в урочний і позаурочний час як процес відкриття учнями суб'єктивно нових знань і способів дій на основі пізнавальної самостійності та взаємодії з іншими» [4, с. 52].

Дослідники відмічають важливість набуття знань і вмінь проведення наукового дослідження, яке дає дитині перспективу сформувати і розширити інструментарій пізнання світу, закріпити потребу в інтелектуальному самовдосконаленні [5].

Формування дослідницької компетенції потребує ознайомлення дітей з етапами дослідної діяльності з першого року навчання у школі. Досить часто вчителі не вважають за потрібне розвивати цю компетенцію в учнів першого класу. Однак, незважаючи на те, що дослідницька робота учня першого класу в повній її структурі

неможлива, що пов'язано з недостатністю набутих знань і вмінь учнів (діти не вміють читати, писати, аналізувати, не мають початкових знання про структуру досліджень), на наше переконання, учнів в цьому віці потрібно орієнтувати на дослідницьку діяльність і вчити методичним прийомам її виконання.

Такий підхід дає основу для розвитку в дітей пізнавальної самостійності в навчанні. Термін «пізнавальна самостійність» було введено в науковий обіг М. Махмутовим [6]. За його переконанням, дитина, якій властива пізнавальна самостійність, спроможна в майбутньому систематизувати, планувати, регулювати й активно здійснювати пізнавальну діяльність без стороннього керівництва, що є важливою особливістю сучасної людини, яка задіяна в будь-якій галузі діяльності.

Важливість формування навчально-дослідницьких умінь учнів відзначають багато вчених [7; 8; 9]. Зокрема, Н. Падун [8] виділяє такі етапи цього процесу: підготовчий (ознайомлення з технологіями дослідження, методами, зразками дій); формування навчально-дослідницьких умінь (мотивація, ознайомлення зі змістом і структурою навчально-дослідницьких умінь та їх значення, навчання виконання окремих дій і формування вміння в цілому, застосування вмінь на конкретних вправах), удосконалення вмінь (застосування вмінь у нових умовах), оцінювання досягнутих результатів (висновки, перевірка гіпотез, рефлексія).

Разом із тим, на нашу думку, у педагогічній науці недостатньо розроблені питання технології формування навчально-дослідницьких умінь молодших школярів. Вивчення досвіду роботи вчителів початкової школи показало, що володіння методикою формування дослідницьких умінь в учнів має інтуїтивний характер, чітко сформованих методичних рекомендацій у вчителів немає і проведення роботи з формування дослідницьких умінь учнів початкової школи не має системного характеру.

Метою дослідження є визначення методичних підходів щодо поетапного формування навчально-дослідницьких умінь в учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. У нашій роботі ми розглядаємо підготовчий етап у формуванні навчально-дослідницьких умінь в учнів початкової школи. Найбільш доцільно організувати дослідницьку діяльність при вивченні навчального предмета «Природознавство», основною метою вивчення якого є «формування природознавчої компетентності школярів шляхом засвоєння системи інтегрованих знань про неживу і живу природу, основ екологічних знань, опанування способами навчально-пізнавальної і природоохоронної діяльності, формування ціннісного ставлення до природи і людини». Тобто, у самій меті предмета закладено формування навчально-дослідницьких умінь учнів, крім того цьому сприяє сам досліджуваний природничий матеріал та закладені у програмі навчального предмета екскурсії, навчальні й дослідницькі проекти [10].

У першому півріччі шкільного навчання дітей проводиться вступний етап, який передбачає виконання дитиною за бажанням різних видів творчих робіт (малюнки, поробки, усні розповіді, казки, моделювання), які розкривають близькі і цікаві для дітей теми: «Тварини в моєму домі», «Квіти для мами», «Мої захоплення» та інші. Цікавим є фантастичний і творчий напрям у роботах учнів: малювання неіснуючої тварини, рослини, поробки з природного матеріалу казкового героя, вигадування фантастичної розповіді, сучасної казки «Що буде, якщо...», створення моделей техніки майбутнього. За результатами виконання робіт учитель може оцінити рівень розвитку творчого мислення учня, його інтерес до виконання такого виду завдань, здатність висловлювати свої думки, сформованість умінь розповідати, пояснювати, спілкуватися і відстоювати свою думку.

Наступним етапом є проведення ряду тренувальних занять з ознайомлювати учнів із методикою проведення дослідницької діяльності за методикою О. Савенкова [2]. Важливою частиною цих занять є обрання теми (об'єкта) дослідження, доцільним є загальні теми: «Що я знаю...», «Хто живе поряд із нами». Робота проводиться груповим методом. Для цього кожній групі дітей роздаються картки з зображенням живих об'єктів

(рослини, тварини), неживого природного об'єкта (малюнок води, Сонця і планет, крейди), предмета діяльності людини (малюнок або модель літака, трактора, машини, компас, книга) або інші для вибору об'єкту дослідження. Бажано учням надавати не більше 3-4 карток із зображеннями, при цьому потрібно обирати такі картинки, які дозволяють учителю розказати про різні методи дослідження даного предмету, а саме: спостереження, опитування, аналіз літератури, особистий досвід. Учитель повинен підготувати до заняття яскраві картинки предметів, які діти можуть описати, ще краще мати натуральну наочність (предмети, рослини, невеликі тварини, моделі). Молодим дослідникам пояснюється, що їх завдання зібрати якомога більше даних про об'єкт із різних джерел і підготувати про нього доповідь.

Далі, у процесі обговорення з учнями, формується план дій із дослідження обраного об'єкта. Обговорюються питання: «З чого потрібно почати дослідження?», «Яким чином ми можна дізнаватися про обраний об'єкт?». Зазвичай, діти пропонують розглянути об'єкт, прочитати про нього в книзі, пошукати про нього в комп'ютері, спитати інших. Учителю початкової школи потрібно заготовити картки, які визначають можливі методи дослідження: малюнок ока – спостерігати, малюнок книги – знайти матеріал в літературі, малюнок комп'ютера – знайти матеріал в Інтернеті, малюнок людини – спитати в інших або у фахівця, знак оклику – подумати самому, малюнок рук – провести експеримент. Учитель вивішує картинку на дошці, а у процесі бесіди картки викладаються на стіл кожною з груп учнів. Учні можуть бути запропоновані певні методи дослідження, про інші методи розповідає вчитель або логічно підводить учнів до висновків про необхідність інших методів для визначення всіх характеристик досліджуваного об'єкта.

Спочатку картки розкладаються безсистемно, але по мірі появи ідей при обговоренні картки складаються згідно логіки пізнання. У бесіді встановлюємо послідовність можливих методів дослідження: подумати самому, спостерігати, спитати в інших, подивитися в книгах і комп'ютері, провести експеримент. Учні можуть замалювати картинку на окремих листках і створити теку дослідника, у яку будуть складати матеріал своїх досліджень згідно розміщених карток, тобто за методами отримання інформації. Одночасно складається план виконання дослідження, визначаються характеристики об'єкта, які нас цікавлять, для чого проводиться дослідження. Потрібно обговорити способи фіксування отриманих результатів дослідження, це можуть бути малюнки, схеми, певні позначки, які для дитини будуть зрозумілі. По мірі питань обговорення у групах замітки поміщують у теку з файлами згідно картинку (методу) отримання знань про об'єкт.

Далі методом групової роботи (у позаурочний час) збирається інформація про обраний об'єкт визначеними методами, фіксуючи отримані дані малюнками, схемами, позначками, які поміщують у теку в відповідний розділ. Доцільним є застосування матеріалу особистих спостережень, дитячих енциклопедій, Інтернету, вислови фахівців, розповіді батьків. У кінці підводяться підсумки про те, що дізналися, що можемо розповісти іншим. Це є достатньо складно для дитини молодшого шкільного віку, але запропонований підхід систематизує пізнання, розвиває мислення, мову, інтерес учнів. Таким чином у процесі роботи дітей поступово вчать не тільки методам дослідження та складанню плану його проведення, але й методам аналізувати, виділяти головне, фіксувати отримані дані, спілкуватися, слухати інших, вести діалог.

У другому півріччі першого класу діти вже вміють читати, мають первинні навички письма, можуть задавати запитання і відповідати на них. Відповідно і розширюються рамки дослідницької роботи, яка включає не тільки малюнки, але й збирання друкованої інформації, розробляються правила планування дослідження. На перших етапах план проведення дослідження складається спільно з учителем, батьками у процесі обговорення обраної теми дослідження. Відповідно до отриманих знань і

вмінь учні здатні виконати дослідницькі проекти, що запропоновані в навчальних програмах для учнів першого класу початкової школи з курсу «Природознавство».

Другий клас початкової школи орієнтований на закріплення отриманих знань із виконання досліджень, набуття досвіду групових та індивідуальних досліджень згідно програми початкової школи, придбання нових уявлень про особливості діяльності дослідника. Діти вже можуть спостерігати за досліджуваним об'єктом за планом, оформлювати результати дослідження у вигляді таблиць, схем, малюнків. Робота здійснюється в таких напрямках: знайомство з теоретичними поняттями дослідницької діяльності, такими, як дослідження, інформація, знання, експеримент; виконуються групові та індивідуальні дослідження відомими методами і за визначеним планом із різних тем. Формуються вміння здійснення дітьми розумових дій (аналіз, порівняння, узагальнення, класифікацію, установлення причинно-наслідкових зв'язків у природі) та виконання самостійних робіт, якими передбачено оперування певною інформацією. Програмою з «Природознавства» пропонуються різні теми дослідницьких робіт для учнів другого класу: «Як тварини готуються до зими?», «Червона книга України», «Пташина їдальня», «Збережемо життя ялинці» та інші.

У третьому класі збільшується складність дослідних завдань. Учні продовжують знайомитися з теорією дослідження, окресленням завдань дослідження, його структурою, методами дослідження. В учнів третього класу активність вища, тому вони пропонують більше цікавих і неординарних підходів і пропозицій у здійсненні дослідницької діяльності. Учні самостійно можуть виконувати дослідження з застосуванням наявних знань і вмінь. Учні здатні проводити опитування, постановку простих дослідів (при консультуванні учителя, батьків). Хід дослідження обговорюється на заняттях із дослідницької діяльності, учителем надається консультативна допомога. До кінця року частина учнів здатна з достатнім ступенем самостійності обрати тематику дослідження, скласти план дослідження, визначити один два завдання свого дослідження, знайти матеріал, представити повідомлення з демонстрацією. Потрібно відмітити, що вчитель не повинен обмежувати творчу активність дітей, а саме: нав'язувати своє бачення плану виконання або проведення певних дослідження. Вплив учителя повинен бути рекомендаційний, особливості мислення дітей можуть привести до незвичайних висновків, експериментів, акцентів на окремих якостях, які дорослі не вважають важливими, а це і є особливості дитячої творчості. Пропоновані теми для учнів третього класу: «Звідки береться пил?», «Чому не можна випалювати стерню?», «Як зберегти тепло і світло в нашому домі?» та інші.

У четвертий рік навчання дослідницька робота виходить на новий рівень, стає більш аналітичною. У результаті молодші школярі здатні самостійно здійснювати дослідницьку роботу за обраною темою, застосовуючи різні шляхи пошуку інформації й методи дослідження, відбирати необхідний матеріал, оформлювати результати готового проекту в вигляді презентацій і самостійно представляти його. Важливим є проведення передбачень результатів роботи, тобто висування гіпотез.

Спираючись на методiku проведення дитячих досліджень можна виділити такі етапи виконання науково-дослідних робіт учнями четвертого класу початкової школи: мотивація; вибір напрямів досліджень; постановка завдань; висування гіпотези; вибір методів дослідження; фіксація та попереднє опрацювання даних; обговорення результатів досліджень, перевірка гіпотези; оформлення результатів роботи; грамотне представлення результатів дослідницької роботи.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Уміла організація дослідницької діяльності учнів ході вирішує декілька освітніх завдань: активізація та актуалізація знань, які отримали учні у процесі шкільного навчання, систематизація знань; ознайомлення з науковим матеріалом, який не міститься в навчальних програмах школи; формування

стійких пізнавальних інтересів учнів і навичок самоосвіти; розвиток умінь міркувати, аналізувати, порівнювати, формувати власні висновки в контексті досліджуваної теми; формування вмій публічно представляти результати свого дослідження.

Одним із шляхів перетворення учнів з об'єкта на суб'єкт освітньої діяльності є організація його участі в навчально-дослідницькій діяльності. Навчально-дослідницька діяльність – це спеціально організована, пізнавальна творча діяльність учнів, яка за своєю структурою відповідає науковій діяльності, що характеризується цілеспрямованістю, активністю, предметністю, вмотивованістю і свідомістю, результатом якої є формування пізнавальних мотивів, дослідницьких умінь, суб'єктивно нових для учнів способів діяльності з отримання знань. Такий підхід створює основу для подальшого розвитку учнів, можливості формування інтересів і навичок наукових досліджень у старших класах, їхньої участі в роботі конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів Малої академії наук. Разом із загальноосвітніми закладами науково-дослідницькою діяльністю учнів активно опікуються позашкільні заклади освіти, що є справжніми творчими лабораторіями для учнівської молоді, яка має нахил і бажання займатися науковою роботою. Наукові товариства, гуртки, творчі об'єднання і Мала академія наук із мережею секцій різних наукових напрямів створюють оптимальні організаційно-педагогічні та дидактичні умови для наукових досліджень творчо обдарованих і талановитих дітей.

Напрями подальших досліджень пов'язані з розробленням етапів формування різноманітних дослідницьких умінь в залежності від вікових особливостей розвитку учнів початкової школи.

Список використаних джерел

1. Проект Концепції «Нова школа : простір освітніх можливостей». – Київ : МОН України, 2016. – 40 с.
2. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике : обучение на основе исследования, игры и дискуссии. (Анализ зарубежного опыта) / М. В. Кларин. – Рига : НПЦ «Эксперимент», 1995. – 176 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://pedlib.ru/Books/7/0030/7_0030-7.shtml#book_page_top
3. Савенков А. И. Методика исследовательского обучения младших школьников / А. И. Савенков. – Самара : Учебная литература, 2004. – 80 с.
4. Мієр Т. І. Дидактичні засади організації навчально-дослідницької діяльності молодших школярів : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.09 – теорія навчання / Т. І. Мієр. – Київ, 2017. – 594 с.
5. Бекрешева Л. О. Сучасні підходи до визначення поняття науково-дослідницька робота школяра / Л. О. Бекрешева. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/files/4_3.pdf
6. Махмутов М. И. Проблемное обучение / М. И. Махмутов. – Москва : Педагогика, 1975. – 367 с.
7. Андреев В. И. Эвристическое программирование учебно-исследовательской деятельности / В. И. Андреев. – Москва : Высшая школа, 1981. – 240 с.
8. Падун Н. О. Навчально-дослідна діяльність як засіб формування дослідницьких умінь учнів / Н. О. Падун // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 1. – С. 90–93.
9. Недодатко Н. Г. Формування навчально-дослідницьких умінь старшокласників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 – теорія та історія педагогіки / Н. Г. Недодатко. – Харків, 2000. – 24 с.
10. Природознавство. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–4 класи. – Київ : МОН України, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
11. Черненко Г. М. Формування дослідницьких умінь у молодших школярів при вивченні природознавства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11946/1/Chernenko.pdf>.
12. Пичугин С. С. Учебно-исследовательская деятельность младших школьников на уроках математики / С. С. Пичугин // Начальная школа. – 2008. – № 6. – С. 43–49.

References

1. *A project of Concept «New school: a space of educational possibilities»*. (2016). Kyiv: Ministry of Education of Ukraine (in Ukr.)
2. Clarin, M. V. (1995). *Innovations in world pedagogy: learning based on research, games and discussions*. (Analysis of foreign experience). Riga: Experiment. Retrieved from http://pedlib.ru/Books/7/0030/7_0030-7.shtml#book_page_top (in Russ.)

3. Savenkov, A. I. (2004). *Methodology of Research Study of Junior Schoolchildren*. Samara: Educational Literature (in Russ.)
4. Mier, T. I. (2017). *Didactic principles of organization of educational research activity of junior pupils: dis ... doc. ped sciences: 13.00.09*. Kyiv (in Ukr.)
5. Bekresheva, L. O. *Modern approaches to the definition of the concept of research work of a schoolboy*. – Retrieved from http://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/files/4_3.pdf (in Ukr.)
6. Mahmutov, M. I. (1975). *Problem training*. Moscow: Pedagogika (in Russ.)
7. Andreev, V. I. (1981). *Heuristic programming of educational research activity*. Moscow: Higher education (in Russ.)
8. Padun, N. O. (2012). Educational activity as a means of formation of research skills of students. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Psyholoho-pedahohichni nauky (Scientific notes of NDU them. Gogol M. Psychological-pedagogical sciences)*, 1, 90–93 (in Ukr.)
9. Nonaddition, N. G. (2000). *Formation of teaching and research skills of senior pupils: abstract dissertation of candidate of pedagogical sciences: 13.00.01*. Kharkiv (in Ukr.)
10. *Natural science. Educational program for general educational institutions. Grades 1-4*. (2017). Kyiv: Ministry of Education of Ukraine. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (in Ukr.)
11. Chernenko, G. M. *Formation of research skills in junior pupils in the study of natural science*. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11946/1/Chernenko.pdf>. (in Ukr.)
12. Pichugin, S. S. (2008). Educational and research activity of junior schoolchildren in mathematics lessons. *Nachalnaya shkola (Primary School)*, 6, 43–49 (in Russ.)

Abstract. *NINOVA Tetyana Stepanivna. Methodological approaches to the formation of research skills in junior pupils in the study of natural science.*

Introduction. *The modern stage of development of national education is characterized by increased attention to the issues of formation of research skills of junior pupils, creation of appropriate conditions for the implementation of personal intellectual and creative potential of development of children Humanistic priorities are based on the uniqueness of the individual, creating conditions for the development and implementation of the abilities of each child through its involvement in research activities, the skills of this activity should be laid in elementary school. Involvement of children in research and design activities at the early stage of general education can reveal and further develop their intellectual and creative abilities. The task of the teacher is to create such pedagogical conditions that would contribute to the gradual development of students' autonomy and systemic thinking, knowledge of the rules of conducting research , a creative approach to the matter, depending on age, the formation of mental processes and the level of acquired knowledge.*

The purpose of the resear definition of methodological approaches to phased formation of research skills in junior pupils.

Methods. *When writing the work, the following research methods were used: theoretical analysis of psychological and pedagogical literature, content analysis of the main concepts, analysis of the results of activity, generalization of work experience, pedagogical observation.*

Results. *The most expedient to organize research activities in the study of the subject «Natural Science» In the first half of school education of children is an introductory stage, which involves the child, if desired, different types of creative work (drawings, decorations, oral stories, fairy tales, modeling, etc.), which reveal Close and interesting for children The theme of the results of the work of the teacher can assess the level of development of student's creative thinking, his interest in the implementation of such a task. The next step is to conduct a series of training sessions to familiarize students with the methodology of conducting research according to the methodology of O. Savenkov. An important part of these occupations is the choice of the topic (object) of the research. The work is carried out by the group method. For this purpose, for each group of children, cards representing living objects, non-living natural objects, objects of human activity or others for the choice of the object of research are distributed. Young researchers explain that their task is to collect as much data about the object and prepare a report about it, and for this purpose it is necessary to gather information about it from different sources. In the process of discussing with students, an action plan for the selected object is formed. In the conversation we establish a sequence of possible research methods: to think for yourself, to observe, to ask others, to look in books and computers, to conduct an experiment. The second elementary school class is focused on consolidating the knowledge gained from the research, gaining experience in group and individual research in accordance with the*

curriculum of the elementary school, the acquisition of new ideas about the characteristics of the researcher's activities. In the third class, the complexity of research tasks increases. Students continue to get acquainted with the theory of research, outline the tasks of the study, its structure, research methods. In the fourth year of study, research work goes to a new level, becoming more analytical. As a result, students can independently carry out research work on the chosen theme, using different ways to find information and research methods, select the necessary material, and formalize the results of the finished project in the form of presentations and independently to represent it.

Originality. *The scientific novelty of the research results obtained is that: methodical methods of pedagogical influence have been developed, which promote the gradual formation of research skills of elementary school students.*

Conclusion. *One way of transforming students from an object to a subject of educational activity is to organize its participation in research activities. Research activity is a specially organized, cognitive creative activity of students, which in its structure corresponds to the scientific activity characterized by purposefulness, activity, objectivity, motivation and consciousness, the result of which is the formation of cognitive motives, research skills, subjectively new methods for students for gaining knowledge. Such an approach creates the basis for further student development, the possibility of forming the interests and skills of research in the upper classes.*

Key words: *educational-research activity; cognitive independence; research competencies; stages of educational-research activity; educational-research skills; methodical approach; elementary school; natural science.*

*Одержано редакцією 09.01.2018
Прийнято до публікації 15.01.2018*

УДК 37 (09) (045)

ОКОЛЬНИЧА Тетяна Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту,
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
Україна
e-mail: t.vladimirovna.75@ukr.net

ВПЛИВ СІМ'Ї НА ПЕРВИННУ СОЦІАЛІЗАЦІЮ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОЇ МАЛОЇ ДИТИНИ

Анотація. *На основі аналізу етнографічних джерел XIX – початку XX століття розкрито вплив суб'єктів соціалізації на процес дорослішання та первинну соціалізацію малої дитини (до семи років). Установлено, що процес первинної соціалізації, за народними уявленнями, був важливим періодом щодо прилучення новонародженої дитини до мікросоціуму, формування в неї необхідних культурних ознак, а також символічного програмування гендерних ролей та ідентичностей. Виявлено, що поруч із природними соціалізаторами – матір'ю та батьком, бабусею та дідусем можна виділити групу одноліток і представників громади.*

Ключові слова: *східнослов'янські народи; первинна соціалізація; суб'єкти соціалізації; мала дитина; виховання; народна педагогіка; етнографія дитинства; громада.*

Постановка проблеми. *Зміни, які відбуваються в українському суспільстві, у суспільній свідомості громадян за умов подальшої національно-культурної розбудови України, стимулюють інтерес до осмислення народно-педагогічних традицій нашого народу, застосування їх у сучасній освітній практиці.*